

ISSN 2450-6486

www.ehs-ss.pl

DOI: 10.38014/ehs-ss.2020.1.13

Oksana H Y S A

Edukacja kulturalna studentów z niepełnosprawnością na przykładzie wybranych uczelni poznańskich

Wstęp. Jednym z zadań współczesnego polskiego systemu edukacji jest zaspokojenie prawa uczniów ze specjalnymi potrzebami fizycznymi do równego dostępu do edukacji wysokiej jakości, niezależnie od ich stanu zdrowia, miejsca zamieszkania¹.

Pilnym celem na polskich uczelniach wyższych jest sformułowanie nowej filozofii podejścia do studentów z różnymi cechami rozwoju psychofizycznego, oraz wdrażania i rozpowszechnienia modelu edukacji włączającej tych studentów. Sztuka ma w tym procesie znaczny potencjał rozwojowy i edukacyjny. Jest swoistą formą świadomości

¹ Dla realizacja tego zadania konieczne jest także stworzenie odpowiednich warunków dla funkcjonowania i rozwoju edukacji włączającej, zapewniając wystarczające fundusze na edukację włączającą; zmiany w paradygmacie edukacyjnym, doskonalenie procesu edukacyjnego z uwzględnieniem współczesnych osiągnięć nauki i praktyki; zapewnienie dostępności architektonicznej różnych instytucji kształcenia ogólnego, niezależnie od ich własności i podporządkowania zgodnie z potrzebami studentów; przygotowanie wystarczającej liczby wykwalifikowanej kadry pedagogicznej, dobrze znającej metody nauczania włączającego, stworzenie systemu doskonalenia umiejętności zawodowych.

społecznej i działalności estetycznej człowieka, jest środkiem zachowania i przekazywania racjonalnych i emocjonalnych doświadczeń ludzkości.

Celem artykułu jest przedstawienie na przykładzie wybranych uczelni poznańskich uczestnictwa studentów z niepełnosprawnościami w przedsięwzięciach kulturalnych organizowanych przez biura ds. studentów niepełnosprawnych.

1. Problematyka wsparcia studentów z niepełnosprawnościami w procesie studiowania

Prawo do nauki jest jednym z fundamentalnych praw człowieka, którego realizacja umożliwia rozwój osobisty oraz pozwala na osiągnięcie samodzielności i niezależności, a także pełny udział we wszystkich sferach życia². Polska uznała prawo osób z niepełnosprawnościami do edukacji oraz zobowiązała się zapewnić włączający system kształcenia umożliwiający integrację na wszystkich poziomach edukacji. Polska zapewniła także, że osoby te będą miały dostęp do powszechnego szkolnictwa wyższego bez dyskryminacji i na zasadzie równości z innymi osobami (Biuletyn RPO 2015, s. 12).

W Polsce liczba studentów niepełnosprawnością w roku akademickim 2018/19 stanowiła 1,8% wszystkich studentów. Natomiast wśród absolwentów z roku akademickiego 2017/18 osoby z niepełnosprawnością stanowiły 0,7%³. Przeważająca liczba studentów z niepełnosprawnościami to osoby z dysfunkcją narządu ruchu (w tym w roku 2018 – chodzący 5855 i niechodzący 684). Ponadto znaczną liczbę studentów stanowią osoby niewidome i słabowidzące (1886) oraz niesłyszący i słabosłyszący (1568 osób). Co ważne, studenci z niepełnosprawnością studiują we wszystkich typach szkół – najwięcej na uniwersytetach (w roku 2018 – 9 993 osoby) oraz w wyższych szkołach technicznych (5239), nauki humanistyczne i sztuka (1131), zdrowie i opieka społeczna (1094)⁴. Powyższe liczby wskazują, że przypadki studiowania osób z niepełnosprawnościami nie są odosobnione. Uczelnie żeby wspierać studentów niepełnosprawnych, utworzyły biura do spraw osób niepełnosprawnych, o których będzie mowa w dalszej części artykułu.

Obecność studentów niepełnosprawnych na uczelni rodzi jednak

2 Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych z dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2012 r., poz. 1169).

3 Dane za raportem Głównego Urzędu Statystycznego: Szkoły wyższe i ich finanse, dostępnym pod adresem: https://stat.gov.pl/files/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5488/2/13/1/szkoły_wyższe_i_ich_finance_w_2016_r..pdf

4 Dane za raportem Głównego Urzędu Statystycznego: Szkoły wyższe i ich finanse, dostępnym pod adresem: file:///C:/Users/Asus/Downloads/szkoły_wyższe_i_ich_finance_w_2018.pdf

pewne problemy. Jak zauważają Giermanowska i Raclaw *za ważne, jeśli nie kluczowe, zadanie w kształceniu studentów niepełnosprawnych na poziomie akademickim należy uznać rozwijanie doradztwa zawodowego skierowanego do niepełnosprawnych uczniów i studentów oraz wspieranie ich w wejściu na rynek pracy. W wyniku zaniedbań na tym polu ukończenie z sukcesem studiów nie przekłada się na znalezienie pracy. Inwestycje poczynione w rehabilitację i edukację niepełnosprawnych osób nie zwracają się w postaci osiągnięcia przez nie samodzielności życiowej i integracji społecznej, jakie daje podjęcie pracy zawodowej. Praktyka pokazuje, że wykształcone niepełnosprawne osoby są bardzo podatne na marginalizację społeczną, wymagają wspierania w ramach kolejnych programów realizowanych na poziomie lokalnym i ogólnokrajowym* (Giermanowska, Raclaw 2014).

Warto także podjąć temat tzw. niepełnosprawności kulturowej, związanej z kwestiami adaptacyjnymi zagranicznych studentów z niepełnosprawnością i mieszkańców na tle kulturowym, rodzącymi trudności, z którymi w wymiarze ogólnospołecznym Europa mierzy się już dziś. Istotne jest, aby działania wspierające niepełnosprawnych studentów na polskich uczelniach miały charakter systemowy i były skierowane do całej społeczności akademickiej (Kilian 2016, s. 280-281).

Zwraca na to uwagę były prorektor UJ ds. nauki i dydaktyki prof. A. Mania *«...wspólny kontakt z kulturą to coś, co łączy ludzi. Wszystkie jej elementy powinny być częścią wspólnego przeżycia i wszyscy powinni mieć jednakową możliwość kontaktu z kulturą, niezależnie od tego, czy są niesłyszący, niewidzący czy mają inną niepełnosprawność. Dlatego bariery trzeba likwidować. I Uniwersytet Jagielloński to robi»*. Dlatego ważnym elementem działalności edukacyjnej w szkole wyższej jest Biuro do spraw Osób Niepełnosprawnych, które służy nie tylko osobom niepełnosprawnym, ale także pośrednio działaniom na ich rzecz, ucząc wspólnotę akademicką, jak należy postępować ze studentami niepełnosprawnymi. Każdy pedagog musi wpierv samemu „bardziej być”, niż „więcej mieć” (jak nauczał św. Jan Paweł II), aby następnie mógł dopiero wiarygodnie próbować wzmacniać innych duchowo, moralnie (świadcząc o byciu człowiekiem sobą samym, a także być wzorem).

2. Teoretyczne podstawy edukacji kulturalnej w Polsce

Uczucia estetyczne zajmują szczególne miejsce w życiu człowieka. Te uczucia wywołują dzieła sztuki. W zależności od poziomu kultury ogólnej i artystycznej ludzie inaczej reagują na piękno. Uczucia estetyczne są ściśle związane z uczuciami moralnymi. Wzbogacają osobowość,

wypełniają ją wysokimi aspiracjami, powstrzymują od negatywnych działań. Sztuka narodowa i światowa ma ogromny potencjał emocjonalny i twórczy: folklor, teatr, muzyka, muzea, sztuki piękne, zdjęcia, literatura, sztuka dekoracyjna, przyroda. Muzyka ma pozytywny wpływ na stan emocjonalny i psychiczny, który sprzyja rozwojowi uwagi, percepcji, pamięci, myślenia, czyli tych procesów umysłowych, które zapewniają aktywność poznawczą.

Początki polskiej teorii wychowania estetycznego wiążą się z filozofią, a dokładniej z estetyką filozoficzną (Wojnar 1980). Pierwsza polska książka poświęcona wychowaniu estetycznemu została wydana w 1903 roku. Była to praca pt. *O wychowaniu estetycznym* autorstwa Janiny Mortkowicz, pisarki i tłumaczki utworów dla dzieci i młodzieży (Wojnar 1980, s. 181). Mortkowicz zarysowała w niej aktualną sytuację kultury estetycznej w Polsce i jej społeczne znaczenie. Powołując się na autorytet angielskiego mecenasa kultury i estetyka – Johna Ruskina (1819- 1900), postulowała wprowadzenie wielu zmian. Mortkowicz stwierdzała powszechny brak kultury estetycznej w polskim społeczeństwie. Miało to *doprowadzić* do zubożenia duchowego i materialnego. W związku z tym autorka postulowała wprowadzenie wychowania estetycznego jako przedmiotu szkolnego. Ponadto domagała się, aby wykształcenie estetyczne zostało wprowadzone jako przedmiot obowiązkowy do kwalifikacji pedagogicznych (Wojnar 1980, s.151).

Tzw. polską szkołę wychowania estetycznego stworzyła w drugiej połowie XX wieku Irena Wojnar, profesor pedagogiki na Uniwersytecie Warszawskim. W tym dziele blisko współpracowała z Bogdanem Suchodolskim (1903-1992). Opracowana przez nich koncepcja pedagogiczna ukształtowała rozumienie wychowania estetycznego w polskiej edukacji (Wojnar 1980, s. 291). Teoria ta ukształtowana przez Wojnar w ramach nauk pedagogicznych, oparta na interdyscyplinarnej teorii o charakterze humanistyczno-społecznym, inspirowała się założeniami pedagogiki kultury oraz nawiązywała m.in. do myśli Edwarda Abramowskiego, Stanisława Brzozowskiego oraz Stanisława Witkiewicza. Teoria wychowania estetycznego miała również swoich bezpośrednich polskich prekursorów, a byli nimi m.in. Mortkowiczowa, Szuman i Suchodolski. Teoria I. Wojnar prezentuje również rolę sztuki w procesie wychowania z dwu perspektyw, z perspektywy kontaktu z wielkimi, wartościowymi dziełami, oraz z perspektywy własnej aktywności artystycznej jednostki, także tej o charakterze amatorskim. Natomiast w sensie dziedzinowym interesuje ją m.in. wychowanie

plastyczne, muzyczne, teatralne, filmowe i literackie (Wojnar 1964).

W obszarze zainteresowania polskich uczonych-nauczycieli są problemy stawiania się ludzką osobowością w różnych przejawach estetycznych. Z nowatorskich pozycji we współczesnej zagranicznej nauce pedagogicznej interpretuje się związek między edukacją „estetyczną”, „emocjonalną”, „kreatywną”, „zindywidualizowaną”, ujawnia się estetyka i możliwości edukacyjne wszystkich dyscyplin edukacyjnych i środowiska zewnętrznego. Najważniejsze funkcje w realizacji celów edukacji estetycznej przypisane są osobowości nauczyciela, jego umiejętności zawodowe.

Nie zajmujemy się sztuką jako swoistym źródłem wiedzy o tym, co ludzkie, o tym, jaki człowiek jest w świetle artystycznej autorefleksji. Wskazując na istotną rolę sztuki w pogłębianiu samowiedzy człowieka, sięgamy do źródeł innych niż artystyczne. Źródłami takimi mogą być, obok wytworów artystycznych, teoretyczne koncepcje czy też wizje człowieka proponowane przez różne teorie sztuki, różne kierunki estetyki, koncepcje odnoszące się na ogół do człowieka postulowanego, człowieka przyszłości (Wojnar 1982, s.7).

Ważne problemy w dziedzinie edukacji estetycznej podnosi B. Suchodolski: uzasadnia potrzebę systematycznej edukacji estetycznej, w której zasadniczą i nieodzowną rolę powinna odgrywać szkoła. Wskazuje powody zaniedbania tego obszaru, najważniejsze z których to przypisanie sztuce funkcji, dla niej niewłaściwej i interpretacja jej jako elitarniej. Autor podnosi także poważny problem przy wyborze treści edukacji estetycznej niezbędnej dla amatorów, a nie dla profesjonalistów (Suchodolski 1965, s. 14–39).

Problematyka kultury osób z niepełnosprawnościami jest także obecna w opracowywaniach publikowanych przez znakomitych polskich pedagogów specjalnych, m.in. W. Dykcika, M. Chodkowska, A. Krauzego, J. Kruk-Łasocką, S. Sadowską, A. Wojciechowskiego, F. Wojciechowskiego, M. Zaorską, T. Żółkowską, H. Żuraw i innych.

3. Edukacja kulturalna studentów z niepełnosprawnością na wybranych uczelniach miasta Poznania

Celem niniejszego opracowania jest sprawdzenie: jak przedstawia się uczestnictwo w kulturze studentów z niepełnosprawnością na publicznych uczelniach poznańskich. Badania były przeprowadzone na Uniwersytecie Ekonomicznym w Poznaniu oraz Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, na podstawie analizy dokumentów oraz wywiadów. Przeprowadzono wywiad w Pełnomocnikiem Rektora

ds. Osób Niepełnosprawnych na UE dr Katarzyną Lis (W 1) oraz wywiad z młodszym specjalistą ds. Osób z Niepełnosprawnościami na UAM mgr Krzysztofem Osóbka (W 2).

W obu badanych uczelniach, powołano komórki organizacyjne, które mają służyć wszystkim osobom niepełnosprawnym w danej szkole wyższej oraz kandydatom na studia na tej uczelni. Obszary działań tego Biura na UE i UAM to: nauka, kultura, edukacja i wychowanie (W1).

Uniwersyt Ekonomiczny w Poznaniu jako jeden z najstarszych uniwersytetów ekonomicznych w Polsce specjalizuje się w kształceniu liderów biznesu, wysoko wykwalifikowanych kadr menedżerskich, ekspertów gospodarczych oraz pracowników służb administracji rządowej i samorządowej. Bogata oferta studiów to 18 kierunków i ponad 50 specjalności. Na rok 2018-2019 studiuje blisko 2349 tys. studentów. Ogólna liczba studentów niepełnosprawnych na UE na 2018/2019 rok wynosi 116 osoby, co stanowi 1 % od całkowitej liczby studentów.

Na podstawie Zarządzenia nr 71/2014 Rektora zostało utworzone Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych. Działalnością BON kieruje Pełnomocnik Rektora ds. Osób Niepełnosprawnych. Funkcje pełnomocniczka Rektora UEP ds. Osób z Niepełnosprawnościami wykonuje dr Katarzynę Lis (załącznik do Zarządzenia Rektora nr 66/2016). Szczegółowy zakres wsparcia związanej jest z zapewnieniem osobom niepełnosprawnym warunków do pełnego udziału w procesie przyjmowania na studia a także w prowadzeniu działalności naukowej w Uniwersytecie Ekonomicznym w Poznaniu (załącznik do Zarządzenia Rektora nr 70/2019 z dnia 8 listopada 2019 r.). Studenci UE z niepełnosprawnością mają możliwość skorzystania ze wsparcia poprzez dostosowanie materiałów informacyjno-rekrutacyjnych oraz formy egzaminu na studia do potrzeb kandydatów; wsparcia w formie asystenta osoby niepełnosprawnej; wsparcia w formie dodatkowych zajęć dydaktycznych, w tym lektoratów z języków obcych, prowadzonych z uwzględnieniem specyficznych potrzeb wynikających z niepełnosprawności; wsparcia w formie indywidualnych zajęć dydaktycznych dostosowanych do potrzeb i możliwości niepełnosprawnych studentów lub doktorantów; przygotowaniem studentów niepełnosprawnych do udziału w obozach, konkursach, olimpiadach, paraolimpiadach; organizacji szkoleń, warsztatów, konferencji (Zarządzeniem nr 70/2019).

Oprócz tego na Uniwersytecie Ekonomicznym dla studentów niepełnosprawnych każdego roku na uczelni zdarza spotkanie z trenerami dla studentów niepełnosprawnych. Organizowane jest przez

profesjonalną kadre trenerską i instruktorską, posiadającą wieloletnie doświadczenie w pracy z niepełnosprawną młodzieżą akademicką. Proponowany jest cykl zawodów promuje zdrowy styl życia, zwiększa aktywność psychofizyczną oraz społeczną osób niepełnosprawnych.

Odbývają się szkolenia z kursu nauki języka migowego, w czasie których uczestnicy poznają i opanowują praktyczne umiejętności posługiwania się alfabetem palcowym, liczebnikami, ok. 400 znakami pojęciowymi języka migowego, a także zapoznają się z problematyką potrzeb środowiska osób niesłyszących.

Różne formy, metody i zasoby sztuki są wdrażane podczas wykładów i zajęć praktycznych. Studenci z wadą wzroku w trakcie wykładów na Uniwersytecie Ekonomicznym w Poznaniu oglądają filmy fabularne, zapoznają się z poezją oraz wystawami fotografii sportowców z niepełnosprawnością. W dniu 3 grudnia 2019 roku br., z okazji obchodzonego Międzynarodowego Dnia Osób Niepełnosprawnych, Oddział Wielkopolski Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych wraz z Uniwersytetem Ekonomicznym w Poznaniu zorganizował wystawę twórczości osób niepełnosprawnych, których tematem przewodnim są „Podróże moich marzeń”. Prace plastyczne powstały w ramach tegorocznej edycji Konkursu Plastycznego „Sztuka Osób Niepełnosprawnych” organizowanego od 17 lat przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Na UEP są kursy tańca, videolekcje z gotowania potraw. Wystawy⁵ integracyjne dla zdrowych dzieci, w trakcie których one odzwierciedlają za pomocą rysunku postrzeganie przez samych siebie dzieci z niepełnosprawnością (W 1). Zorganizowana była również wystawa płaskorzeźb «W drewnie ukryte – z pasją odkryte», gdzie osoby z niepełnosprawnością wzroku mogły dotknąć i „zobaczyć” ukryte w drewnie piękno. Zrealizowane było spotkanie autorskie z Panem Andrzejem Strablem. Co roku, po przez pracowników i studentów Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, organizowano wykonywanie pieśni i kołęd w języku migowym.

Jednym z ważnych wydarzeń roku 2019 była wystawa fotograficzna Darii Halak, artystki, której dzieła opublikował m.in. Vogue, National

5 Płaskorzeźby autorstwa Andrzeja Strabla inspirowane są pracami włoskiego artysty Matteo Arfanottiego, białoruskiej artystki Anastazji Fietisowej oraz wielu innych znakomitych twórców. Andrzej Strabel tworzy w różnych gatunkach drewna, rzeźbiąc figury, małe formy przestrzenne, reliefy i płaskorzeźby. Jako społecznik prowadził także w Poznaniu m.in. warsztaty dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami. Ponadto w Puustelli's Work Village w Finlandii brał udział w pracach na rzecz osób potrzebujących specjalnego wsparcia. Jego prace znajdują się w zbiorach prywatnych w Polsce, Finlandii, Białorusi, Francji, Holandii, Ukrainie, Niemczech i we Włoszech.

Geographic i Newsweek. W ścianach Uczelni został przedstawiony cykl przepięknych czarno-białych zdjęć pod tytułem „Ballet Dancer”.

Podsumowując, niepełnosprawni studenci na UE nie tylko zapoznają się ze sztuką, ale także mogą brać czynny udział w jej tworzeniu.

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu jest jedną z dziesięciu uczelni badawczych w Polsce, co oznacza realizację dodatkowych zadań, silnie zorientowanych na rozwój badań naukowych oraz ich umiędzynarodowienie. Uniwersytet stanowi centrum wiedzy, w którym badania i nauczanie wzajemnie się przenikają, a nauka zgłębianą jest zarówno w wymiarze międzynarodowym, jak i krajowym oraz regionalnym. Uczelnia stale aktualizuje i poszerza swoje programy badawcze i treści nauczania, kładąc szczególny nacisk na ich interdyscyplinarny charakter. Aktualnie na 80 kierunkach i ponad dwustu specjalnościach studiuje blisko 35 tys. studentów studiów I i II stopnia oraz jednolitych studiów magisterskich. Na studiach doktoranckich i w Szkole Doktorskiej UAM kształci się ponad 1300 doktorantów. Coraz więcej osób podejmuje studia podyplomowe i kursy dokształcające. Dyplom uczelni staje się coraz bardziej poszukiwanym atutem na rynku pracy (Studenci Niepełnosprawni na UEP Dane statystyczne).

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu jako jeden z pierwszych w Polsce realizuje strategię Uniwersytetu Otwartego dla wszystkich, w tym także dla osób z niepełnosprawnością. Ogólna liczba studentów niepełnosprawnych na UAM na 2018/2019 rok wynosi 743 osoby. Co stanowi 2% od całkowitej liczby studentów. Tutaj studiuje największa liczba osób z niepełnosprawnością w Polsce (W2). Najwięcej studentów z niepełnosprawnością studiuje na Wydziale Studiów Edukacyjnych-108 studentów, na Wydziale Nauk Społecznych 77 studentów, na Wydziale Neofilologii 72 studentów, na Wydziale Filologii Polskiej i Klasycznej 56 studentów, na Wydziale Historycznym 44, oraz 56 studentów na innych wydziałach (Zarządzeniem nr 70/2019). Wśród niepełnosprawnych z narządem ruchu (191 studentów), narządem wzroku (73 studentów), z narządem słuchu (49 studentów), z innymi niepełnosprawnościami (331 studentów), całościowe zaburzenia rozwoju (7 studentów) (Zarządzeniem nr 70/2019).

Na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu studenci z niepełnosprawnością mogą skorzystać z różnych form wsparcia, które pomagają w studiowaniu. Wsparcie, te, nigdy nie spowoduje obniżenia poziomu wymagań akademickich. Aby skorzystać z pomocy BON, studentom nie jest potrzebne orzeczenie o stopniu niepełnosprawności.

Biuro nigdy nie przekazuje informacji o studentach innym osobom, jeśli nie wyrażają na to zgody.

W Biurze Wsparcia Osób z Niepełnosprawnościami działa dziewięć uczestników. Funkcje pełnomocnika Rektora na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu wykonuje mgr Anna Rutz. Młodszy specjalista ds. osób z niepełnosprawnością mgr Krzysztof Osóbka zajmuje się koordynacją transportu, organizacją szkoleń dla pracowników. Asystent Dominika Hoft zajmuje się zamówieniem materiałów, w tym tabliczek brajlowskich (W2).

Wychodząc naprzeciw potrzebom grupy osób z niepełnosprawnościami, BON Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oferuje szereg pomocy, m.in.: stypendium specjalne dla studentów niepełnosprawnych. Student ubiegający się o przyznanie stypendium dla osób niepełnosprawnych generuje wniosek w USOSweb, po czym składa go razem z kopią orzeczenia o niepełnosprawności lub orzeczenia o niezdolności do pracy we właściwym wydziałowym Biurze Obsługi Studentów.

Racjonalne dostosowania procesu kształcenia (w skrócie RD) przysługują każdemu studentowi UAM z niepełnosprawnością, który otrzyma stosowną zgodę władz dziekańskich swojego wydziału. Studenci w ramach racjonalnych dostosowań mogą wnioskować o adaptacje w zakresie uczestnictwa w zajęciach oraz w zakresie organizacji egzaminów i zaliczeń. Wsparcie, jakie może otrzymać student w ramach RD, nie spowoduje obniżenia poziomu wymagań akademickich.

Studenci UAM z niepełnosprawnością mają możliwość skorzystania ze wsparcia asystenta dydaktycznego osoby z niepełnosprawnością. Zainteresowany taką pomocą student samodzielnie wskazuje osobę, która będzie pełnić tę rolę. Najkorzystniej jest, gdy osobą taką jest kolega lub koleżanka z grupy zajęciowej lub przynajmniej osoba studiująca na tym samym kierunku – nie jest to jednak wymóg konieczny. W uzasadnionych przypadkach asystentem może być osoba niebędąca studentem (np. członek rodziny). Asystent zawiera umowę zlecenie z uczelnią poprzez Biuro Wsparcia Osób z Niepełnosprawnością. Pomagający asystent jest wynagradzany co miesiąc na podstawie przedłożonej karty pracy asystenta.

Studenci i doktoranci słabosłyszący mogą skorzystać m. in. ze wsparcia tłumacza języka migowego, przystosowanych lektoratów języka angielskiego realizowanych w Multimedialnej Pracowni Nauki Języków Obcych, zajęć praktycznej nauki języka polskiego, konsultacji logopedycznych oraz wypożyczyć systemy FM.

Studenci z niepełnosprawnością wzroku mogą skorzystać ze wsparcia Pracowni Biblioteki Książki Mówionej (Collegium Novum), która zajmuje się adaptacją materiałów dydaktycznych do potrzeb osób słabowidzących i niewidomych (m. in. wydruki brajlowskie i adaptacje do różnych formatów audio). Stanowiska komputerowe wyposażone w wysokiej jakości skanery wraz z oprogramowaniem OCR, screenreadery i powiększalniki, które umożliwiają samodzielną pracę osobom niewidomym i słabowidzącym, znajdują się w bibliotekach na wszystkich kampusach UAM w Poznaniu. Zapewniamy dostęp do zbiorów Akademickiej Biblioteki Cyfrowej (w ABC) – książek i podręczników akademickich przetworzonych i zaadaptowanych do postaci cyfrowej, możliwej do odczytu mową syntetyczną.

Miejsca w domach studenckich jest przystosowane do potrzeb studentów z niepełnosprawnością. UAM dysponuje 30 przystosowanymi pokojami w 8 domach studenckich. Wszystkie pomieszczenia spełniają wymogi dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnością, począwszy od odpowiedniej powierzchni manewrowej, poprzez przystosowaną łazienkę z toaletą, stosowne do potrzeb umeblowanie oraz domofon z sygnalizacją dla osób nie(do)słyszających (DS „Jowita” oraz DS „Zbyszko”). Przed każdym akademikiem z pokojami przystosowanymi znajdują się miejsca parkingowe dla osób z niepełnosprawnością.

Także na UAM jest organizacją studencką zrzeszenie „Ad Astra”, która działa na rzecz studentów z niepełnosprawnością swojej uczelni poprzez liczne akcje, wydarzenia i różnorodne formy pomocy skierowane właśnie do nich. Na początku każdego roku akademickiego. Zrzeszenie organizuje spotkania adaptacyjne dla studentów pierwszego roku, by wdrożyć ich w uczelniane życie i przekazać kompleksowe informacje dotyczące wsparcia dla studentów z niepełnosprawnością, jakie oferuje UAM. Zrzeszenie we współpracy z Biurem Wsparcia Osób z Niepełnosprawnością organizuje warsztaty i szkolenia podnoszące kompetencje studentów z niepełnosprawnością w różnych obszarach.

Oprócz tego w procesie studiowania dla studentów z niepełnosprawnością pracuje psychologiczny konsultant ds. trudności w procesie studiowania. W trakcie konsultacji studenci mogą lepiej rozpoznać swoje preferencje i predyspozycje w zakresie efektywnego uczenia się, wypracować odpowiednie, dostosowane do ich potrzeb metody opanowywania obowiązującego ich materiału studiów. Mogą też zapoznać się z wybranymi technikami uczenia się i wypróbować je w praktyce.

Konsultacje służą również budowaniu motywacji do studiowania, zarządzaniu czasem, rozwijaniu umiejętności radzenia sobie ze stresem w sytuacji egzaminów i kolokwii oraz w sytuacji nawarstwienia się zaległości w studiach, a także w innych sytuacjach życiowych na uczelni i poza nią.

Jednym z ważnych wydarzeń był projekt „Tacy sami, czy jednak inni”?

To cykl spotkań poruszających tematykę postrzegania osób z niepełnosprawnością w środowisku akademickim oraz społecznym. Każde spotkanie poświęcone było innemu rodzajowi niepełnosprawności. Spotkania wzbogacone było o szkolenie o tematyce *savoir-vivre* w kontakcie z osobami z niepełnosprawnością. Głównym celem projektu jest pokazanie, że osoba z niepełnosprawnością, to taka sama jednostka, jak każda inna. Ze również ma swoje mocne i słabe strony. Ze osoby z niepełnosprawnościami chcą tworzyć społeczność akademicką i zachęcać do zaangażowania inne osoby, a także pokazania, że mimo swojej niepełnosprawności można aktywnie działać i dzięki temu się rozwijać. Przy Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza są dwa zespoły muzyczne: Chór Kameralny i Chór Akademicki, w których mogą brać udział studenci z niepełnosprawnościami. Koncerty i spektakle które odbywające się na Uniwersytecie są dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Na uczelni działa Poradnia Rozwoju i Wsparcia Psychicznego dla studentów UAM. Poradnia oferuje szeroko pojętą pomoc w zakresie radzenia sobie z trudnymi sytuacjami w życiu na różnych jego płaszczyznach poprzez adaptację do nowego środowiska uczelnianego, relacje z innymi, problemy osobiste i rodzinne. Wizyty mają różny charakter od konsultacji, spotkań zaprogramowanych na wsparcie, interwencji kryzysowej, po psychoterapię. Spotkania dla studentów UAM są bezpłatne. Ważne jest, aby zwracać uwagę inteligencji emocjonalna młodzieży studenckiej jaka polega na obecności pewnego zestawu wiedzy i umiejętności, które pozwalają zapobiegać niebezpiecznemu wpływowi na psychikę sytuacji pojawiających się w procesie nauczania, umiennie koregować swój stan i napięcia psychiczne (W2).

Biuro Wsparcia Osób z Niepełnosprawnościami organizuje obozy i seminaria szkoleniowe organizowane przez Letnią Szkołę Języka Angielskiego w nadmorskich miejscowościach oraz Zimowe Seminarium Szkoleniowe organizowane są w ośrodkach w pełni dostępnych i przystosowanych, dysponujących bogatym zapleczem rekreacyjno-sportowym.

Studenci z niepełnosprawnościami w ramach zajęć z wychowania fizycznego (obowiązkowych na I roku studiów) mogą skorzystać z alternatywnych zajęć wychowania fizycznego prowadzonych przez wykwalifikowanych magistrów fizjoterapii Studium Wychowania Fizycznego i Sportu UAM. Do zajęć tych należą: nauka pływania, sekcja pływacka, gimnastka lecznicza i zajęcia ogólnousprawniające. Zaletą tych zajęć jest indywidualne podejście do potrzeb i możliwości każdego studenta.

Przez Studium Wychowania Fizycznego i Sportu (SWFiS) działa obóz sportowo-rekreacyjny w nadmorskich lub górskich kurortach wypoczynkowych oraz Integracyjny Spływ Kajakowy, w którym biorą udział zarówno studenci z niepełnosprawnościami, jak i pełni sprawni.

Studium Wychowania Fizycznego i Sportu prowadzi sekcję sportową, w ramach której studenci z niepełnosprawnościami przygotowują się do zawodów sportowych z cyklu Integracyjnych Mistrzostw Polski AZS – w różnych dyscyplinach, np. bowlingu, pływaniu, bocci, czy goalballu (O Uniwersytecie)

Od listopada 2016 roku z inicjatywy Prorektor ds. studenckich prof. dr hab. Bogumiły Kaniewskiej i Biura ds. Studentów z Niepełnosprawnościami na UAM realizowany jest pilotażowy projekt wsparcia zdrowia psychicznego. W ramach projektu podjęto szereg działań, skierowanych do całej społeczności akademickiej. Odbiorcami projektu są nie tylko studenci i doktoranci UAM, ale też pracownicy naukowcy i dydaktyczni, pracownicy dziekanatów oraz bibliotek – każda z tych grup posiada inne potrzeby i spotyka się z innymi wyzwaniami. W ramach projektu realizowane są szkolenia dla pracowników naukowo-dydaktycznych „Praca ze studentami z trudnościami natury psychicznej i poznawczej” (W2).

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza jest jedną z pierwszych Uczelni w Polsce, która na tak dużą skalę rozwinęła działania Biura ds. Studentów z Niepełnosprawnościami. Są to działania pilnie potrzebne całej społeczności akademickiej. Praca w ramach biura wymaga wiedzy specjalistycznej i twardych kompetencji w zakresie mediacji i wsparcia studentów z niepełnosprawnością, które na co dzień mają dużo różnorodnych wyzwań. Dlatego dalsze szkolenia nauczycieli akademickich oraz kadry administracyjnej stanowią jedną z podstaw działań projektowych w najbliższej przyszłości (W 2).

Podsumowanie. Na podstawie przeprowadzonych badań można stwierdzić, że edukacja kulturalna wśród studentów niepełnosprawnych

może odgrywać różne role. Przede wszystkim wypełnienie życia osób z niepełnosprawnością treściami afirmatywnymi, jak również daje ona osobisty pożytek osobom niepełnosprawnym, uznanie społeczne i rozwój osobisty, odgrywa rolę edukacji włączającej.

Zwraca uwagę na sedno wyżej wymienionego tematu A. Mania, pisząc: *«...wspólny kontakt z kulturą to coś, co łączy ludzi. Wszystkie jej elementy powinny być częścią wspólnego przeżycia i wszyscy powinni mieć jednakową możliwość kontaktu z kulturą, niezależnie od tego, czy są niesłyszący, niewidzący czy mają inną niepełnosprawność. Dlatego bariery trzeba likwidować»*.

Takie Uczelnie, jak Uniwersytet Ekonomiczny oraz Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, powołały komórki organizacyjne, które mają służyć wszystkim osobom niepełnosprawnym w danych Szkołach Wyższych oraz kandydatom na studia na tych uczelniach. Wspólną tendencją jest chęć służenia wszystkim osobom niepełnosprawnym w wyżej wymienionych Szkołach Wyższych. Na uczelniach wdrożono model edukacji włączającej, polegającej na tym, że koncerty i spektakle które odbywają się na Uniwersytetach są dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych. Oprócz tego, studenci z niepełnosprawnością na UAM biorą aktywny udział w działalności Chóru Akademickiego. Na UE są kursy tańca, videolekcje z gotowania potraw w jakich biorą udział studenci zdrowi oraz studenci z niepełnosprawnością. Są wystawy integracyjne dla zdrowych dzieci. W ramach wydarzenia, za pomocą rysunku, zwykłe dzieci tworzą projekcje postrzegania przez siebie niepełnosprawnych kolegów. W języku migowym organizowano coroczne wykonywanie pieśni i kołęd, realizowane po przez pracowników i studentów Uniwersytetu.

Podejście do edukacji kulturalnej studentów z niepełnosprawnością jednak się różni na poszczególnych uczelniach. Na UAM bardziej włącza się studentów z niepełnosprawnością w różne formy działalności kulturalnej, prowadzone przez zwykłych studentów. Z kolei na UE zauważalną jest większa liczba działań adresowanych wyłącznie dla studentów z niepełnosprawnością.

References:

1. Germanowska, E. Raław, M. (współaut.) (2014). Niepełnosprawni absolwenci szkół wyższych – nowy potencjał zawodowy czy narastający problem społeczny, „Folia Sociologica”, nr 50, s. 7-27. [Germanowska, E. Raław, M. (współaut.) 2014, Disabled graduates – a new potential on the labor market or a new social problem, „Folia Sociologica”, No. 50, pp. 7-27]

2. Wojnar, I. (1964). Estetyka i wychowanie, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, s. 440 [Aesthetics and education, National Scientific Publishing House PWN, p.440]
3. Kilian, M. (2016). Studenci z niepełnosprawnościami: doświadczenia, potrzeby, wyzwania. Forum Pedagogiczne, nr 1, s.280-281. [Kilian, M. 2016, Students with disabilities-experiences, needs, challenges, Pedagogical Forum, No. 1, pp. 280-281]
4. Mortkowicz, J. 1903, O wychowaniu estetycznym. G. Centnerszwer i Spółka, s.93. [Mortkowicz, J. 1903, About aesthetic education G. Centnerszwer i Spółka, p. 93.]
5. Pankowska, K. (2017). Rozwój polskiej teorii wychowania estetycznego – prekursorzy i twórcy. Kwartalnik Pedagogiczny, nr 4 (26), s.55. [Pankowska, K. 2017, Development of the Polish theory of aesthetic education – precursors and creators, Pedagogical Quarterly. 4 (26), p. 55.]
6. Suchodolski, B. (1947). Wielkość sztuki, w tenże: Uspołecznienie kultury. Trzaska, Evert i Michalski, s. 196. [1947, Greatness of art, in: Ibid: Socialization of culture. Trzaska, Evert and Michalski, p. 196.]
7. Suchodolski B. (1965). Współczesne problemy wychowania estetycznego. Wychowanie przez sztukę, s. 14–39. [Suchodolski, B. 1965, Contemporary problems of aesthetic education. Education through art., p. 14–39.]
8. Wojnar, I. (1982). Estetyczna samowiedza człowieka. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, s.7. [Wojnar, I. 1982, Aesthetic self-knowledge of person. National Scientific Publishing House, p. 7]
9. Wojnar, I. (2000). Sztuka i edukacja – zagadnienia podstawowe, w: Irena Wojnar. Humanistyczne intencje edukacji. Wydawnictwo Akademickie „Żak”. Warszawa, 148. [Art and education – basic issues. In: Humanistic intentions of education, Academic Publishing House „Żak”. Warsaw, p. 148]
10. Wojnar, I. (1980). Teoria wychowania estetycznego: zarys problematyki. Państw. Wydaw. Naukowe, s.151. [1980, Theory of aesthetic education: an outline of the problem, National Scientific Publishing House PWN, p.151]

Electronic sources:

11. Dostępność edukacji akademickiej dla osób z niepełnosprawnościami. Analiza i zalecenia (Zasada równego traktowania prawo i praktyka) URL: https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/BIULETYN_RZECZNIKA_PRAW_OBYWATELSKICH_2015_nr_5.pdf (z dn. 10.012.2019). [Access to academic education for people with disabilities. Analysis and recommendations (Principle of equal treatment, law and practice)]
12. Równe traktowanie uczestników postępowań. Przewodnik dla sędziów i prokuratorów. URL : <https://www.rpo.gov.pl/pl/osoby-z-niepelnosprawnoscia-publicacje-brpo> (z dn. 10.012.2019). [Equal treatment of participants in proceedings. Guide for judges and prosecutors]
13. Studenci Niepełnosprawni na UEP /Dane statystyczne [https://ue.poznan.pl/pl/studenci,c172/studenci-niepelnosprawni,c1072/biuro-ds-osob-

niepełnosprawnych,c6504/studenci-niepełnosprawni-na-uep-dane-statystyczne,a73716.html (z dn. 11.12.2019) [Students with Disabilities at UEP / Statistical data].

14. Zarządzeniem nr 66/2016 <https://ue.poznan.pl/pl/studenci,c172/studenci-niepełnosprawni,c1072/zespol-do-spraw-osob-niepełnosprawnych,c6504/>. [Regulation No. 66/2016]
15. O Uniwersytecie <https://amu.edu.pl/universytet/o-uam> (z dn. 11.12.2019) [About the university].
16. Centrum Informatyczne U <https://ci.amu.edu.pl/> (z dn. 11.12.2019). [Information point U]

The Author

Hysa Oksana
 Candidate of Arts,
 Assistant of the Department of Musicology and
 Methodology of Musical Art,
 Ternopil National Pedagogical by
 Volodymyr Hnatyuk University,
 Ternopil, Ukraine
 E-mail: oksana.hysa@gmail.com
 ORCID: 0000-0003-2236-7498

Abstracts

HYSA OKSANA. Edukacja kulturalna studentów z niepełnosprawnością na przykładzie wybranych uczelni poznańskich. Jednym z zadań współczesnego polskiego systemu edukacji jest zaspokojenie prawa uczniów ze specjalnymi potrzebami fizycznymi do równego dostępu do edukacji wysokiej jakości, niezależnie od ich stanu zdrowia, miejsca zamieszkania. Pilnym celem na polskich uczelniach wyższych jest sformułowanie nowej filozofii podejścia do studentów z różnymi cechami rozwoju psychofizycznego, oraz wdrażania i rozpowszechnienia modelu edukacji włączającej tych studentów. Sztuka ma w tym procesie znaczny potencjał rozwojowy i edukacyjny. Celem artykułu jest przedstawienie na przykładzie wybranych uczelni poznańskich uczestnictwa studentów z niepełnosprawnościami w przedsięwzięciach kulturalnych organizowanych przez biura ds. studentów niepełnosprawnych.

Słowa kluczowe: student z niepełnosprawnością, edukacja kulturalna, biuro ds. osób z niepełnosprawnością.

ГИСА ОКСАНА. Культурна освіта студентів з обмеженими можливостями на прикладі вибраних познанських вузів. Одним із завдань сучасної польської системи освіти є задоволення права учнів з особливими фізичними потребами на рівний доступ до якісної освіти незалежно від стану їхнього здоров'я чи місця проживання. Актуальною метою польських університетів є формування нової філософії підходу до студентів з різними порушеннями психофізичного розвитку, а також впровадження інноваційних моделей навчання цих студентів. Мистецтво має значні можливості для покращення підготовки фахівців в умовах інклюзивної освіти. У статті досліджено особливості використання мистецтва на прикладі, вибраних вузів у Познані, участь студентів з обмеженими можливостями у культурних проєктах організованих через центри (бюра) для студентів з обмеженими можливостями.

Ключові слова: студент з обмеженими можливостями, естетичне виховання, бюра для людей з обмеженими можливостями.

ГИСА ОКСАНА. Культурное образование студентов с ограниченными возможностями на примере выбранных познанских вузов. Одной из задач современной польской системы образования является удовлетворение права учащихся с особыми физическими потребностями на равный доступ к качественному образованию независимо от состояния их здоровья или места жительства. Актуальной целью деятельности польских университетов является формирование новой философии подхода к студентам с различными нарушениями психофизического развития, а также внедрение инновационных моделей обучения этих студентов. Искусство имеет значительные возможности для улучшения подготовки специалистов в условиях инклюзивного образования. В статье, на примере выбранных университетов в Познани, были исследованы особенности использования искусства при участии студентов с ограниченными возможностями в культурных проектах организованных через центры (бюра) для студентов с ограниченными возможностями.

Ключевые слова: студент с ограниченными возможностями, эстетическое воспитание, бюро для людей с ограниченными возможностями.

HYSA OKSANA. Cultural education of students with disabilities on the examples of selected Poznań universities. *One of the tasks of the modern Polish system of education is to satisfy the right of pupils with special needs to have equal access to quality education, regardless of their health or place of residence. The main goal of Polish universities is to create a new philosophy of approach to students with various disorders of psychophysical development, as well as to introduce innovative models of teaching for students. The arts have considerable potential to improve specialist training in conditions of inclusive education. The article, on the example of selected universities in Poznan, investigated the features of using art with the participation of students with disabilities in cultural projects organized by centers for students with disabilities.*

Keywords: *student with disabilities, aesthetic education, offices for people with disabilities.*